

Białystok, 16 maja 2022 r.

mgr Paweł Kamiński
Wydział Prawa
Uniwersytetu w Białymstoku

Rozprawa doktorska pt. **„Konstrukcja i charakter prawny ugody jako uniwersalnego narzędzia rozwiązywania sporów prawnych”**

Przygotowana pod opieką naukową promotor dr. hab. Adama Doliwy, prof. UwB w Katedrze Prawa Cywilnego i Handlowego

Streszczenie rozprawy w języku angielskim

The issue of settlement agreement ought to be the subject of in-depth legal analysis due to the important role that settlement agreement plays in a conduct of legal transactions, as well as the need to promote the method of amicable dispute resolution in the Polish and European legal order. In the recent years, the importance of the institution of settlement agreement in various branches of Polish law has increased (e.g., in civil law, family law, labour law, insurance law, banking law, administrative law and criminal law). Simultaneously, there appear new categories of problems connected with functioning and application of settlement agreement institution in this broadly defined spectrum of the conduct of legal transactions.

The main research hypothesis of the presented dissertation is the assumption that through a detailed analysis of cases of amicable resolution of legal disputes and in spheres of various legal relations, it is possible and necessary to distinguish a universal model of a legal settlement. According to this hypothesis, a civil law settlement (a settlement agreement in the sense of substantive civil law) is a general tool for resolving disputes and constitutes the foundation of the settlement agreement model and settlement agreements applied in various branches of law.

The substantive legal settlement agreement in this dissertation has been compared to other, comparable to it, legal regulations of agreement in selected statutory legal acts. In dissertation was made comparative analysis, including the study of the content of legal regulations, positions in jurisprudence and views of Polish doctrine, and conclusions from it, such is the author's assumption, were to bring an element of originality to scientific considerations about the institution of settlement in the background of Polish law.

The main aim of the thesis is to present the institution of settlement based on a contract leading to the conclusion of an agreement (resolving a dispute) and to assess the

current legal solutions functioning in this regard in Polish law. Additionally, the aim of the thesis is an attempt to distinguish common elements of various forms of amicable dispute resolution in different branches of law. Significant in the context of so formed cognitive aim will be to examine whether the civil construction of settlement agreement can be successfully used in other branches of law.

The main research method used in the dissertation is a formal-dogmatic analysis of the texts of legal acts concerning the main research issue, with simultaneous clear consideration of functional aspects. The analysis of legal regulations was based on commonly used methods of interpretation of normative texts, i.e., linguistic, systemic, and functional. A non-reactive method was also used in the thesis, consisting in the analysis of legal literature, including doctrinal positions from the chosen research area. The jurisprudence of the Constitutional Tribunal, Polish common courts and administrative courts in cases concerning amicable resolution of legal disputes has been analysed.

The dissertation consists of an introduction, a conclusion and four substantive chapters accompanied by conclusions. The first chapter presents issues related to the idea of legal disputes settlement agreement. There is a general historical outline of the institution of settlement agreement, the model of amicable settlement agreement, the social role of settlement agreement and the basic assumptions of the concept of alternative dispute resolution (ADR). The second chapter describes the settlement agreement as an institution of substantive civil law, including the concept of a settlement in civil law, the legal nature of a settlement agreement, as well as the functions of a settlement agreement in the legal system in the light of doctrinal and case law views. The main purpose of the third chapter was to present the institution of settlement agreement in selected laws other than the Civil Code. A comparative analysis of settlement institutions in selected branches of public law has been carried out to prove that the analysed legal regulations may be based on a universal model of settlement agreement. The fourth chapter presents the basic structural and model elements of a settlement agreement with particular emphasis on mutual concessions. The dissertation ends with a summary of considerations aimed at solving the research problem and presents the final conclusions.

Conducting a study on the settlement agreement of legal disputes to emphasize the importance of the institution of a settlement agreement in the Polish legal system seems to be needed and justified. The attempt to distinguish a universal model of a settlement agreement may be an impulse for a wider use of settlement institutions, and thus settlement methods in solving legal disputes, in different branches of law.

Streszczenie rozprawy w języku polskim

Problematyka ugody powinna być przedmiotem pogłębionej analizy prawnej z uwagi na istotną rolę, jaką ugoda odgrywa w obrocie prawnym, a także potrzebę promowania metody ugodowego rozwiązywania sporów w polskim oraz europejskim porządku prawnym. W ostatnich latach znaczenie instytucji ugody w różnych gałęziach prawa polskiego zdecydowanie wzrasta (m.in. w prawie cywilnym, rodzinnym, w prawie pracy, prawie ubezpieczeń, bankowym, administracyjnym, i w prawie karnym). Równocześnie pojawiają się nowe kategorie problemów związanych z funkcjonowaniem i stosowaniem instytucji ugody w tak szeroko ujętym spektrum obrotu prawnego.

Główną hipotezą badawczą prezentowanej rozprawy doktorskiej jest założenie, że w drodze szczegółowej analizy przypadków ugodowego rozwiązywania sporów prawnych, w sferach zróżnicowanych stosunków prawnych, można i należy wyodrębnić uniwersalny model ugody. Hipotezie takiej towarzyszy konstatacja, że ugoda cywilnoprawna (umowa ugody w rozumieniu prawa cywilnego materialnego) jest uniwersalnym narzędziem rozwiązywania sporów i stanowi fundament (podstawę) modelu ugody oraz ugód stosowanych na tle różnych gałęzi prawa.

Ugoda materialnoprawna w niniejszej pracy została porównana do innych, podobnych do niej, regulacji prawnych ugody w wybranych ustawowych aktach prawnych. W dysertacji dokonana została analiza porównawcza, obejmująca badanie treści regulacji prawnych, stanowisk w orzecznictwie oraz poglądów polskiej doktryny, a wnioski z niej płynące, takie jest założenia autora, przynieść miały element oryginalności do naukowych rozważań o instytucji ugody na tle polskiego prawa.

Zasadniczym celem rozprawy jest przedstawienie instytucji ugody na bazie umowy prowadzącej do zawarcia porozumienia (rozwiązującego spór) i ocena dotychczasowych rozwiązań prawnych funkcjonujących w tym zakresie w prawie polskim. Dodatkowo, celem rozprawy jest próba wyróżnienia elementów wspólnych różnych form ugodowego rozwiązywania sporów w różnych gałęziach prawa. Istotne w kontekście tak sformułowanego celu poznawczego będzie zbadanie, czy cywilistyczna konstrukcja ugody może być z powodzeniem wykorzystywana w innych gałęziach prawa.

Podstawową metodą badawczą stosowaną w rozprawie jest formalno-dogmatyczna analiza tekstów aktów prawnych dotyczących głównego zagadnienia badawczego, z jednoczesnym wyraźnym uwzględnieniem aspektów funkcjonalnych. Analiza przepisów prawnych została dokonana w oparciu o powszechnie stosowane metody wykładni tekstów

normatywnych, tzn. językowej, systemowej oraz funkcjonalnej. W rozprawie zastosowano również metodę niereaktywną, polegającą na analizie literatury prawniczej, w tym stanowisk doktryny z obranego obszaru badawczego. Analizie poddano orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, polskich sądów powszechnych i sądów administracyjnych w sprawach dotyczących ugodowego rozwiązywania sporów prawnych.

Rozprawa składa się ze wstępu, zakończenia oraz czterech rozdziałów merytorycznych opatrzonych wnioskami. W pierwszym rozdziale przedstawione zostały zagadnienia związane z ideą ugodowego rozwiązywania sporów prawnych. Zaprezentowany został także ogólny rys historyczny instytucji ugody, model ugodowego rozwiązywania sporów, ogólnospołeczna rola ugody, a także podstawowe założenia koncepcji alternatywnych metod rozwiązywania sporów (ADR) W rozdziale drugim opisana została umowa ugody, jako instytucja prawa cywilnego materialnego, w tym pojęcie ugody w prawie cywilnym, charakter prawny ugody, a także funkcje ugody w systemie prawa w świetle poglądów doktryny i orzecznictwa. Zasadniczym założeniem rozdziału trzeciego było przedstawienie instytucji ugody w wybranych, innych niż Kodeks cywilny ustawach. Przeprowadzono analizę porównawczą instytucji ugody także w wybranych gałęziach prawa publicznego celem wykazania, że dane, analizowane regulacje prawne mogą być oparte na uniwersalnym modelu ugody. W rozdziale czwartym zaprezentowano podstawowe elementy konstrukcyjne i modelowe ugody ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnych ustępstw. Rozprawę zamyka zakończenie, w którym podsumowano rozważania zmierzające do rozwiązania problemu badawczego oraz przedstawiono wnioski końcowe.

Przeprowadzenie rozważań dotyczących ugodowego rozwiązywania sporów prawnych celem podkreślenia znaczenia instytucji ugody w polskim systemie prawa wydaje się potrzebne i uzasadnione. Podjęta próba wyodrębnienia uniwersalnego modelu ugody może stanowić impuls do szerszego wykorzystania instytucji ugody, a tym samym ugodowych metod rozwiązywania sporów prawnych, w różnych gałęziach prawa.